

Склад робочої групи:

- Захараш М.П. – член-кор. НАМН України, професор кафедри хірургії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, зам. Генерального директора універсальної клініки «Оберіг»
- Парій В.Д. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту охорони здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, медичний Директор універсальної клініки «Оберіг»
- Яковенко В.О. – кандидат медичних наук, завідувач відділенням ендоскопії і малоінвазивної хірургії Універсальної клініки «Оберіг»
- Курик О.Г. – доктор медичних наук, завідувач патогістологічного центру Універсальної клініки «Оберіг»

Пояснювальна записка

Захворюваність на рак шлунка (РШ) залишається високою у більшості країн світу. В Україні у 2012 році зареєстровано 10385 таких хворих. У структурі онкологічної захворюваності чоловічого населення рак даної локалізації посідає четверте місце, жіночого – сьоме місце, у структурі онкологічної летальності – друге місце- серед чоловіків і третє - серед жінок. Більше половини хворих (61%) не проживають 1 року після встановлення діагнозу, у той же час лише 10% (!) випадків захворювання виявлено в ході виконання профілактичних оглядів. При цьому частота діагностики захворювання в 2012 році на I – II стадіях склала 36%, на III – 27%, на IV – 33%.

Причиною пізньої діагностики РШ є те, що, зазвичай, початок захворювання безсимптомний або з симптоматикою, що відповідає клінічним проявам фонових захворювань. Тому виправданими є зусилля фахівців, спрямовані на пошук критеріїв ранньої діагностики і методів лікування передракових змін слизової оболонки шлунка, що може вирішуватись методом скринінгу вказаних передракових змін слизової оболонки.

Діагностувати метаплазію, дисплазію СОШ можна не лише при гістологічному дослідженні, але й під час виконання відеоезофагогастроуденоскопії (ВЕГДС) з високим збільшенням, вузькосмуговою візуалізацією і хромоскопією. Дані ВЕГДС визначають покази до нових методів лікування неоплазій. Радикальним для лікування передракових змін СОШ є застосування мініінвазивного хірургічного втручання (ендоскопічна резекція слизової оболонки). Отже, оптимізація ендоскопічної діагностики і лікування передракових змін СОШ є актуальною проблемою сучасної хірургії.

Єдиним шляхом суттєвого покращення безпосередніх, віддалених, функціональних результатів і якості життя оперованих хворих є проведення скринінгу раку шлунка та своєчасної діагностики передракових захворювань і ранніх стадій раку даної локалізації за рахунок широкого запровадження і активного використання сучасних методів ендоскопічної та морфологічної діагностики, сучасної ендоскопічної хірургії, що і обумовлює необхідність проведення циклів тематичного удосконалення лікарів-ендоскопістів, онкологів, хірургів, гастроентерологів, патоморфологів та інших фахівців з указаних проблем.

Метою проведення інформаційного циклу ТУ «Ендоскопічна діагностика і ендоскопічна хірургія передракових захворювань та ранніх стадій рака шлунку, їх морфологічна верифікація» є поглиблення знань і умінь лікарів різних спеціальностей, які займаються діагностикою і лікуванням передракових захворювань шлунка шляхом ознайомлення їх з сучасними можливостями ендоскопічної і морфологічної діагностики вказаних захворювань, освоєння або удосконалення техніки їх виконання, надання слухачам інформації щодо новітніх досягнень в указаних галузях медичної науки і практики.

Контингент лікарів – слухачів циклу ТУ «Ендоскопічна діагностика і ендоскопічна хірургія передракових захворювань та ранніх стадій рака шлунку, їх морфологічна верифікація»: лікарі – ендоскопісти, хірурги, онкологи, гастроентерологи, патологоанатоми та інші фахівці.

Зміст програми охоплює весь необхідний комплекс теоретичних знань, необхідних для підвищення рівня професійної підготовки з проблем діагностики передракових захворювань і ранніх стадій шлунку, хірургічного їх лікування з використання ендоскопічних технологій.

Програму побудовано за системою блоків, які є окремими підрозділами з певних розділів ендоскопічної і морфологічної діагностики захворювань товстої кишки, що містять необхідний обсяг теоретичної і практичної інформації з указаних проблем. Кожний розділ включає декілька тем.

Для виконання програми передбачено проведення лекцій (6 год.), семінарів (8 год.) , практичних занять (25 год.)

Для визначення рівня знань і практичних навичок слухачів передбачено проведення заключного заліку з оцінкою «Зараховано», «Не зараховано».

Слухачам, які успішно склали залік, видається Посвідчення встановленого МОЗ України зразка про тематичне удосконалення.

Навчальний план циклу тематичного удосконалення «Ендоскопічна діагностика і ендоскопічна хірургія передракових захворювань та ранніх стадій рака шлунку, їх морфологічна верифікація».

Тривалість циклу - 39 год.: Лекції - 6 год.

Семінари - 8 год.

Практичні заняття - 25 год.

№ п/п	Назва теми	Кількість навчальних годин			Всього
		Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	Рак шлунка - актуальна проблема сучасної онкології: Етіологія, роль генетичних чинників. Патогенез.	2	2	-	4

	Клініка. Діагностика. Скринінг, профілактика раку шлунка. Передракові захворювання стравоходу: атрофія, метаплазія, дисплазія слизової оболонки шлунка, поліпи шлунка.				
2	Морфологічна діагностика захворювань і новоутворень шлунка.	2	2	2	6
3	Новітні ендоскопічні технології в діагностиці і хірургічному лікуванні передракових захворювань та ранніх стадій раку шлунка. Підслизові утворення шлунка.	2	2	23	27
4	Заключна конференція	-	2	-	2
Всього:		6	8	25	39

Навчальна програма циклу тематичного удосконалення «Ендоскопічна діагностика і ендоскопічна хірургія передракових захворювань та ранніх стадій рака шлунку, їх морфологічна верифікація»

№ п/п	Назва курсу, структура розділу, теми.
1	Рак шлунка - актуальна проблема сучасної онкології: Етіологія, роль генетичних чинників. Патогенез. Клініка. Діагностика. Скринінг, профілактика раку шлунка. Передракові захворювання стравоходу: атрофія, метаплазія, дисплазія слизової оболонки шлунка.
2	Морфологічна діагностика передракових захворювань та раку шлунка.
3	Новітні ендоскопічні технології в діагностиці і хірургічному лікуванні передракових захворювань та ранніх стадій рака шлунку

Перелік практичних навичок для оволодіння на циклі ТУ «Ендоскопічна діагностика і ендоскопічна хірургія передракових захворювань і ранніх стадій рака шлунку, їх морфологічна верифікація»:

1. Виконання відеоезофагогастроуденоскопії.
2. Виконання інверсного огляду кардії.
3. Виконання політопної біопсії (OLGA).
4. Виконання петлевої ендоскопічної поліпектомії.
5. Виконання ендоскопічної підслизової ін'єкції
6. Виконання ендоскопічного кліпування.
7. Виконання ендоскопічного лігування.
8. Виконання ендоскопічної аргонеплазмової абляції.

9. Виконання ендоскопічної підслизової дисекції новоутворень шлунка.
10. Підготовка видалених тканин до морфологічного дослідження.
11. Виконання морфологічних досліджень видалених мікропрепаратів за участю керівника патогістологічного Центру.

Питання до заліку на циклі ТУ «Ендоскопічна діагностика і ендоскопічна хірургія передракових захворювань і ранніх стадій раку шлунка, їх морфологічна верифікація»:

1. Хірургічна анатомія і фізіологія шлунка.
2. Передракові захворювання шлунка.
3. Хронічний атрофічний, метапластичний гастрит. Ендоскопічна діагностика.
4. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки.
5. Сучасні технології ендоскопічної діагностики передракових ранніх ракових утворень шлунка.
6. Паризька класифікація пухлинних новоутворень.
7. Класифікація поверхневих неоплазій по JCGA.
8. Класифікація ямокового малюнка слизової оболонки шлунка.
9. Підготовка до езофагогастродуоденоскопії.
10. Обладнання для ендоскопічної езофагогастродуоденоскопії.
11. Можливості трансназальної езофагогастродуоденоскопії.
12. Фізичні основи вузькосмугового дослідження.
13. Відеоендоскопічні системи з високою роздільною здатністю і вузькосмугови дослідженням.
14. Метод езофагогастродуоденоскопії
15. Інверсний огляд кардії.
16. Ендоскопічне дослідження з високим збільшенням.
17. Методи хромоскопії слизової оболонки шлунка.
18. Поверхневі неоплазії шлунка.
19. Поліпи шлунка.
20. Підслизові утворення шлунка.
21. Пероральна тунельна підслизова дирекція.
22. Протезування вихідного відділу шлунка.
23. Ушивання операційних ран і перфорації шлунка.
24. Анестезіологічне забезпечення ендоскопічного дослідження шлунка.
25. Ендоскопічна ультрасонографія: глибина інвазії поверхневих неоплазій.
26. Ендоскопічна ультрасонографія при підслизових утвореннях шлунка.

27. Біопсія слизової оболонки шлунка (OLGA).
28. Фото- і відеофіксація дослідження.
29. Принципи видалення поверхневих неоплазій шлунка.
30. Методи поліпектомії.
31. Щипцева поліпектомія.
32. Холодна петлева поліпектомія.
33. Коагуляційна петлева поліпектомія.
34. Ендолігування.
35. Ендокліпування.
36. Ендоскопічна підслизова ін'єкція.
37. Ендоскопічна резекція слизової оболонки.
38. Ендоскопічна резекція за допомогою дистального ковпачку.
39. Ендоскопічна аргоноплазмова абляція.
40. Ендоскопічна підслизова дисекція.
41. Підготовка і оцінка видаленого мікропрепарату перед морфологічним дослідженням.
42. Морфологія захворювань шлунка.

Перелік літератури

1. Яковенко В.О. Ендоскопічна і морфологічна діагностика, малоінвазивне лікування передракових змін слизової оболонки шлунка [Текст] : Монографія / В.О. Яковенко, М.П. Захараш, О.Г. Курик. – Вінниця : ФОП Каштелянов О. І, 2013. – 136с. : рис., табл. – Бібліогр.: с. 122-135. – ISBN 978-966-2073-17-1.
2. Скринінг передракових змін і раку шлунку . Методичні рекомендації / М.П. Захараш, В.Д. Парій, В.О. Яковенко [та ін.] / Міністерство охорони здоров'я України, Український центр наукової медичної інформації і патентно-ліцензійної роботи. – К.: .brand. – 2009. – 32с. – режим доступу: http://health-ua.com/pics/pdf/O_2010_2/19-22.pdf
3. Захараш, М. П. Сучасні ендоскопічні методики діагностики захворювань верхніх відділів травного каналу / М.П. Захараш, В.О. Яковенко // Хірургія України. – 2010. – № 2. – С .114-115.
4. Яковенко В.О. Оптимізація ендоскопічної діагностики і лікування метаплазії та дисплазії слизової оболонки шлунка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мед. наук : спец. 14.01.03 – „хірургія” / В.О. Яковенко. — К., 2012. — 22 с.
5. Яковенко В.О. Технології підсилення ендоскопічного зображення в діагностиці передракової патології слизової оболонки шлунка // Новини

медицини и фармації. Гастроентерологія. – 2012. – № 429 (Тематический номер). – С.56-60. – Режим доступу до журн. : <http://elibrary.ru/download/91070535.pdf>

6. Курик О.Г. Хронічний гастрит і передракові зміни слизової оболонки шлунка: морфологічні аспекти / О.Г. Курик, Г.А. Соловійова, В.О. Яковенко // Сучасна гастроентерологія. – 2009. – №4. – С. 88- 93. – Режим доступу: http://www.vitapol.com.ua/user_files/pdfs/gastro/847104132978686_17092009161636.pdf

7. Яковенко В.О. Оптимізація ендоскопічної діагностики передракових захворювань слизової оболонки шлунка [Електронний ресурс] / В. О. Яковенко, О. Г. Курик / Науковий журнал МОЗ України. – 2014. – №2 (6) . – С. 54-59. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/njmoz_2014_2_11.pdf

8. Яковенко В.О. Ендоскопічна ультрасонографія у диференційній діагностиці підслизових утворень травного тракту (Частина 3) / В.О. Яковенко // Thegaria. Український медичний вісник. – К.:ВКФ "Триада", 2015, №6 (99). – С. 25-26.

9. Яковенко В.О. Ендоскопічна ультрасонографія у диференційній діагностиці підслизових утворень травного тракту (Частина 2) / В.О. Яковенко // Thegaria. Український медичний вісник. – 2015. – №5 (98). – С. 21-22.

10. Яковенко В.О. Ендоскопічна ультрасонографія у диференційній діагностиці підслизових утворень травного тракту (Частина 1) / В.О. Яковенко // Thegaria. Український медичний вісник. – 2015. – №4 (97). – С. 17-19. Нейроендокринні пухлини (карциноїди) шлунка і кишечника – рання діагностика і мініінвазивні ендоскопічні втручання [Електронний ресурс] / О. Г. Курик, В. О. Яковенко, В. В. Баздирев, Л. В. Боднар // Морфологія. - 2014. - Т. 8, № 1. - С. 58-64. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Morphology_2014_8_1_12.pdf

11. Яковенко В.О. Ендоскопічна підслизова дисекція єдиним фрагментом утворення шлунка і дванадцятипалої кишки / В.О. Яковенко // Thegaria. Український медичний вісник. – 2014. – №4-5 (89). – С.28-30.

12. Яковенко В.О. Дисплазія слизової оболонки шлунка. Ендоскопічна резекція слизової оболонки / В. О. Яковенко // Thegaria. Український медичний вісник. – 2014. – №2-3 (88). – С. 30-31.

13. Яковенко В.О. Ендоскопічна резекція слизової оболонки і підслизова дисекція нейроендокринних пухлин травного каналу [Електронний ресурс] / В.О. Яковенко, О.Г. Курик // Клінічна хірургія. – 2014. – № 5. – С. 9-11. – Режим доступу: http://hirurgiya.com.ua/files/arhiv_2014_05.pdf